

زیباشناسی شعراقبال لاهوری

تالیف: گرده آوری

عالمگیری

عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان

سرشناسه	: قائمی، علیرضا، ۱۳۴۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: زیباشناسی شعر اقبال لاهوری/تالیف و گردآوری علیرضا قائمی
مشخصات نشر	: زاهدان: دیار آفتاب، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۷۴ ص
شابک	: 978-622-961165-4
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۶۵-۱۷۴، همچنین به صورت زیر نویس
موضوع	: اقبال لاهوری، محمد، ۱۸۷۷ - ۱۹۳۸ -- نقد و تفسیر
موضوع	: criticism and ۱۸۷۷، Muhammad، Iqbal : 1938 -- interpretation
موضوع	: زیبایی شناسی در ادبیات
موضوع	: Aesthetics in literature :
موضوع	: شعر فارسی -- قرن ۱۴ -- تاریخ و نقد
موضوع	: Persian poetry -- 20th century -- History and criticism
رده بندی کنگره	: PIR ۹۲۳۶ :
رده بندی دیویی	: ۸۱۴.۲ : فا ۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۳۱۰۹۹۲ :

انتشارات: دیار آفتاب
نام کتاب: زیباشناسی شعر اقبال لاهوری
نوشته: علیرضا قائمی - عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان
نوبت چاپ: اول
تاریخ انتشار: پاییز ۱۳۹۹
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
طرح جلد: مریم عظیمی فرد
صفحه آرای: آتلیه اشل - ۳۳۲۲۹۹۲۲
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۶۱۱۶-۵-۴
قیمت: ۶۰/۰۰۰ تومان

ISBN: 978-622-96116-5-4

پیشگفتار

چکیده

معرفی محمد اقبال لاهوری

فصل اول/ کلیات

۱۷	ساختارگرایی، شیوه بررسی ساخت اثر ادبی
۱۷	تعریف ساختار، ساختار ادبی
۲۰	شیوه بررسی ساختار اثر ادبی، چراگاه ساختارگرایان
۲۲	رابطه اندیشه با ساخت هنری

فصل دوم/ موسیقی شعر اقبال

۲۹	موسیقی شعر اقبال
۲۹	موسیقی و عوامل ایجاد آن
۳۰	۱- قالب
۳۱	۲- موسیقی بیرونی شعر محمد اقبال لاهوری
۳۶	۳- موسیقی کناری
۴۲	۴- تکرارهای هنری
۴۸	۵- موسیقی درونی شعر محمد، اقبال لاهوری
۵۰	۶- موسیقی معنوی شعر محمد اقبال لاهوری

فصل سوم/ صور خیال در شعر اقبال

۵۷	صور خیال در شعر اقبال
۶۴	۱- تشبیه
۶۸	۲- استعاره
۷۲	۳- کنایه

۴- متناقض نما

۵- حس آمیزی

۶- تشخیص

۷- سمبول

فصل چهارم / ابداع واژگانی در شعر اقبال

ابداع واژگانی در شعر اقبال

۱- اژه های اشتقاقی

۲- ساخت واژگان ترکیبی

فصل پنجم / شناخت اندیشه های اقبال

شناخت اندیشه های اقبال

۱- وحدت و اتحاد - انسان و دیدگاه اقبال لاهوری

۲- انسان ایده آل اقبال

۳- شعر و شاعری از دیدگاه اقبال

۴- تاثیر غلیان عواطف و احساسات در ساخت شعر اقبال

۵- غرب ستیزی اقبال لاهوری

۶- تقدیر و سرنوشت در ساخت شعر اقبال

۷- نحوه استفاده اقبال از قرآن و حدیث

۸- عشق و عقل در سروده های اقبال

۹- اقبال و فلسفه خودی

۱۰- اقبال و فلسفه بی خودی

۱۱- جایگاه و نقش زن در اندیشه اقبال

نتیجه گیری

منابع و مآخذ

نکته مهمی که امروزه ادبیات ما گرفتار آن است عدم آشنایی پژوهندگان و محققان این رشته با نظریه های ادبی معاصر است؛ که سبب شده ادبیات ما از پویایی و استحکام لازم برخوردار نباشد و بیشتر ادبی ما ضمن بازنویسی و شرح متون گذشته بدون در نظر گرفتن تحولات ایجاد شده در این رشته پیراوارند؛ موضوعی که با ذهن خلاق جوانانی که در این روزگار پر آشوب زندگی می کنند سازگاری ندارد و نمی تواند جوابگوی پرسش های آنان در مورد ادبیات، هنر و شعر باشد. زیرا فرهیختگان ادبی ما یا شناخت درستی از مباحث نقد ادبی و مباحث نظری ادبیات ندارند یا نمی خواهند به این مسایل بپردازند. زیرا بررسی آثاری که رزم نقد ادبی نوشته شده است، نشان می دهد که منتقدان ما به صورت پراکنده و نه به صورت منسجم به نقد متون گذشته می پرداخته اند و اغلب نیز با تک روی و پرهیز از کار گروهی به رکود ادبیات دامن می زنند و با سلبش آثار امروزی با معیارهایی که در یک مقطع خاص زمانی ارزش داشته است. از شناساندن درست آثار ادبی ما عصر نیز باز می مانند و این امر باعث شده است تا به نقد و تحلیل آثار ادبی بر اساس یک نظریه منسجم ادبی پرداخته نشود. لذا تعیین جایگاه نقد ادبی براساس نظریه ی جدید ادبی در میان جامعه ی ادیبان ما ضرورت دارد. بدانگونه که در شکوفایی استعداد های جوانان و ادیبان جوان ما موثر باشد. البته عده ای از ادبای معاصر ما در زمینه نقد آثار ادبی بر اساس نظریات جدید کارهایی انجام داده اند. به ویژه از سالهای ۱۳۰۰ به بعد که با ایجاد انقلاب مشروطه ادبای ما اندیشه ها و نظریه های ادبی معاصر آشنایی بیشتری پیدا می کنند.

چنانکه کسانی چون جمالزاده و تقی رفعت سعی می کنند انواع جدید ادبی را از قبیل شعر نو و داستان را وارد حوزه ی ادبیات نمایند. بدانگونه که رفعت در آثارش به بحث تازه ی سبک و اسلوب ادبی می پردازند و محمد علی اسفندیاری معروف به نیما یوشیج نیز بحث تجدد ادبی را شروع را مطرح می کند؛ هر چند فرصت نمی یابد تا نظریه ادبی خود را تکمیل نماید. اما این کا نیما روزنه ی امید برای نویسندگان جوان می گردد تا با جرات بیشتری به نقد و تحلیل آثار ادبی بر پایه اصول زیباشناختی بپردازند. چنانکه از دهه ۱۳۶۰ به بعد منتقدانی چون رضا براهنی، آذر نفیسی، شفیعی کدکنی، محمد تقی غیائی و ... به بررسی ادبیات از دیدگاه ساختارگرایان همت گماردند.

آنان ادبیات را بیشتر بر اساس شکل و ساختار کلام و شیوه بیان ادبی بررسی کردند و باعث ایجاد تحول عظیمی در شیوه های نقد ادبی معاصر گردیدند. نگارنده با علم به این موضوع و با وجود کمبود منابع در

این زمینه کوشیده است تا به شعر اقبال از دیدگاهی جدید و بر پایه یک نظریه منسجم ادبی نگاه کند و ساخت شعر او را بر پایه ی نظریه ی ساختارگرایی که بیشتر به شکل کلام در آثار ادبی می پردازد، بررسی نماید.

در پایان شایسته است از همکاری بی شائبه سرکارخانم دکتر مریم خلیلی جهانتیغ و جناب آقای دکتر محمد بارانی تقدیر و تشکر نمایم. و نیز همه کسانی که به هر نوع راقم را معاونت نموده اند قدردانی نمایم. قبل از آغاز مباحث اصلی این کتاب لازم می دانم نسبت به معرفی اقبال و آثار به جای مانده از وی که بیانگر اندیشه ها و تفکرات اوست بپردازم تا خواننده از مراجعه به منابع دیگر بی نیاز باشد. لازم به یادآوری است که نسخه مورد استناد در این کتاب کلیات اشعار محمد اقبال لاهوری با مقدمه احمد سروش از انتشارات سنایی است. در سال ۱۳۷۶ در تهران به چاپ هفتم رسیده و ارجاع به ابیات اشاره به همین نسخه است. لازم بدانم این نکته را ذکر کنم که هر جا واژه کلیات و شماره به همراه هم ذکر شده است؛ منظور از شماره صفحه شعرین اشعار اقبال است. مثلاً (کلیات ۴۷) منظور کلیات دیوان اشعار اقبال؛ صفحه ۴۷ می باشد و به دلیل اینکه در این اشعار اقبال ابیات شماره گذاری نشده است؛ از ذکر شماره بیت خودداری نموده ایم.

علیرضا قائمی / ۱۳۹۸